

هویت حرفه‌ای معلمان در سند تحول بنیادین

فرا رسیدن سال نو را که نوید بخش تازه شدن و بازنگری در گذشته است به همکاران فرهنگی تبریک و تهنیت عرض می‌کنیم. آنچه پیرامون این جشن باستانی بوقوع می‌پیوندد نشان دهنده هماهنگی نوروز با سنت‌های الهی است. با استعانت از آفریدگار جهان و با شکرگزاری این نعمت الهی به استقبال رستاخیز طبیعت می‌رویم و امید داریم که در سال جدید با بهره‌گیری از توانمندی‌های خود به دستاوردهای بیشتری نسبت به سال گذشته نایل شویم.

در شماره حاضر سعی می‌کنیم با مراجعه به سند تحول بنیادین آموزش و پرورش جایگاه معلم در این سند را، از بعد هویت حرفه‌ای، مورد بررسی قرار دهیم. باشد که همکاران عزیز را به پاره‌ای از آنچه تاکنون مغفول مانده است رهنمون سازیم. در فصل اول این سند تحت عنوان «بیانیه ارزش‌ها» دو گزاره مهم به شرح زیر آمده است:

گزاره ۷. نقش معلم به‌عنوان هدایت‌کننده و اسوه‌آمین و بصیر در فرایند تعلیم و تربیت و مؤثرترین عنصر در تحقق مأموریت‌های نظام تعلیم و تربیت رسمی کشور [از اهمیتی بسزا برخوردار است].

گزاره ۱۲. [به] منزلت علم نافع، هدایت‌گر و توانمندساز و مقام و جایگاه عالم و معلم باید بیش از پیش توجه شود. با توجه به دو گزاره فوق، که ارزش‌های زیربنایی هویت

حرفه‌ای معلم را بیان می‌کنند، معلم در نظام تعلیم و تربیت کشور به‌عنوان مؤثرترین عنصر که نقش هدایت‌گری و الگوسازی دارد معرفی شده است. همچنین هویت حرفه‌ای معلم بر منزلت شغلی و علمی وی استوار گشته است. در سند تحول، برای رسیدن به چنین جایگاهی، راهکارهایی پیش‌بینی شده که در زیر به اهم آن‌ها اشاره می‌کنیم. بعضی از این راهکارها ناظر بر مأموریت‌هایی است که به نظام تعلیم و تربیت واگذار گردیده است، از جمله:

راهکار ۱۱/۱. استقرار نظام ملی تربیت‌معلم و راه‌اندازی دانشگاه ویژه فرهنگیان با رویکرد آموزش تخصصی و حرفه‌ای تربیت‌محور توسط وزارت آموزش و پرورش، با همکاری دستگاه‌های ذی‌ربط؛

راهکار ۱۱/۲. طراحی و ارتقای نظام تربیت حرفه‌ای معلمان در آموزش و پرورش با تأکید بر حفظ تعامل مستمر دانشجو معلمان با مدارس و نهادهای علمی و پژوهشی در طی این دوره و فراهم آوردن امکان کسب تجربیات واقعی از کلاس درس و محیط‌های آموزشی؛

راهکار ۱۰/۲. استقرار نظام سنجش صلاحیت عمومی، تخصصی و حرفه‌ای، تعیین ملاک‌های ارزیابی و ارتقای مرتبه (نظام رتبه‌بندی) علمی و تربیتی معلمان و تقویت انگیزه ارتقای شغلی در آنان براساس نظام معیار اسلامی؛

راهکار ۱۱/۳. ایجاد سازوکارهای لازم برای جذب و نگهداشت استعدادها برتر و برخوردار از صلاحیت‌های دینی، اخلاقی، انقلابی و شخصیتی به رشته‌های تربیت‌معلم و با تأکید بر تقویت انگیزه‌های معنوی و مادی معلمان از قبیل برقراری حقوق و دستمزد در دوران تحصیل، ارتقای سطح آموزشی و تجهیزاتی مراکز ذی‌ربط، ایجاد نظام بازآموزی مستمر علمی و تسهیل در ادامه تحصیل با توجه به رتبه‌بندی معلمان؛

راهکار ۱۸/۲. تأمین تسهیلات و امکانات و ایجاد سازوکارهای کارا و اثربخش در آموزش‌های ضمن خدمت معلمان و تقویت انگیزه و مهارت حرفه‌ای برای یادگیری مداوم؛

یکی از دغدغه‌های نظام تعلیم و تربیت جذب و نگهداشت استعدادها برتر در حرفه معلمی است که در راهکار ۱۱/۳ مطرح شده و راه این کار نیز تقویت انگیزه‌های معنوی و مادی معلمان دانسته شده است. در این راستا ایجاد نظام تربیت‌معلم کارا از طریق ایجاد دانشگاه واحد فرهنگیان با رویکرد تخصصی و تربیت حرفه‌ای از طریق ارتباط ارگانیک دانشگاه و مدرسه پیش‌بینی شده است. مسیر ارتقای شغلی و حرفه‌ای معلمان نیز در راهکار ۱۰/۲ به استقرار نظام رتبه‌بندی معلمان منوط گشته است. در مسیر ارتقا، به آموزش‌های ضمن خدمت معلمان و ادامه تحصیل آن‌ها در دوره‌های بالاتر نیز اشاره شده است. علاوه بر بسترسازی کسب دانش و مهارت‌های حرفه‌ای اقداماتی نیز در جهت ایجاد محیط مناسب رشد هویت حرفه‌ای در محیط‌های

آموزشی پیش‌بینی شده است. از جمله در راهکارهای زیر، ایجاد زمینه برای مشارکت دادن معلمان در برنامه درسی در سطح مدرسه از لوازم ارتقای هویت حرفه‌ای محسوب شده است.

راهکار ۱۱/۶. استقرار سازوکار ارتقای توانمندی‌های معلمان برای مشارکت مؤثر آنان در برنامه درسی در سطح مدرسه، به‌ویژه سازوکارهایی که به تقویت هویت حرفه‌ای آنان می‌انجامد؛ در همین راستا در راهکار زیر، توسعه زمینه پژوهشگری با اختصاص اعتبارات خاص فعالیت پژوهشی مطرح شده است:

راهکار ۱۱/۷. توسعه زمینه پژوهشگری و افزایش توانمندی‌های حرفه‌ای به شکل فردی و گروهی میان معلمان و تبادل تجارب و دستاوردها در سطح محلی و ملی و ایجاد فرصت‌های بازآموزی مستمر علمی و تحقیقاتی و مطالعاتی و برگزاری جشنواره‌های الگوی تدریس برتر و اختصاص اعتبارات خاص برای فعالیت‌های پژوهشی معلمان.

تغییر در نوع نگاه برنامه درسی به مقوله کتاب و حاکم کردن برنامه‌محوری به جای کتاب‌محوری را هم، که در راهکار ۲۱/۹ بیان شده، می‌توان در همین جهت ارزیابی کرد.

راهکار ۲۱/۹. حاکمیت برنامه‌محوری به جای کتاب‌محوری و تولید بسته آموزشی در برنامه‌های درسی با رعایت اصل معلم‌محوری.

همان‌گونه که در بالا اشاره شد هویت حرفه‌ای از یک‌سو به کسب شأن علمی و تربیتی وابسته است که به راهکارهای آن در بالا اشاره شد و از سوی دیگر وابسته به جایگاه و منزلت اجتماعی فرهنگی معلم است که به نوعی با وضعیت معیشتی معلمان ارتباط دارد. در راهکارهای زیر این نکات مورد توجه قرار گرفته و راه‌های پرداختن به آن‌ها نیز پیش‌بینی شده است.

راهکار ۸/۲. ایجاد سازوکارهای لازم برای تقویت جایگاه و منزلت فرهنگی و اجتماعی معلمان؛

راهکار ۱۰/۱. برنامه‌ریزی و به‌کارگیری امکانات و فرصت‌های اجتماعی برای اعتلای فرهنگ عمومی در تکریم و پاسداشت مقام معلم با تأکید بر استفاده از ظرفیت رسانه ملی؛

راهکار ۱۲/۳. ایجاد سازوکار قانونی برای افزایش انگیزه معلمان و مربیان با ساماندهی مناسب خدمات و امکانات رفاهی و رفع مشکلات مادی و معیشتی آنان.

با مرور آن بخش از سند تحول بنیادین آموزش و پرورش که به نقش و جایگاه معلم در نظام تعلیم و تربیت مربوط می‌شود می‌توانیم این‌گونه نتیجه‌گیری کنیم که جایگاه پیش‌بینی شده و راهکارهای رسیدن به آن با دورنمای ترسیم شده در افق ۱۴۰۴ مطابقت دارد. گرچه در حال حاضر هویت حرفه‌ای معلمان با آنچه در این سند پیش‌بینی شده فاصله زیادی دارد، اما امید می‌رود با قدم‌هایی که تاکنون برداشته شده و در آینده پیگیری خواهد شد در فرصت باقی‌مانده تا افق ۱۴۰۴ این مهم محقق شود.